

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
 НОВОВОЛИНСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА
 МЕНЕДЖМЕНТУ

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Директор ВНЦЕМ
 Роман ЮРНИЙ
 « _____ » _____ 2024р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Проректор з науково-педагогічної
 роботи
 Віктор ОСТРОВЕРХОВ
 « _____ » _____ 2024р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «ГРОШІ ТА КРЕДИТ»

ступінь вищої освіти — перший/ бакалаврський

галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»

спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Освітньо-професійна програма: «Фінанси»

Кафедра фундаментальних та спеціальних дисциплін

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практич. (год.)	ІРС (год)	Тренінг (год)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Екз. (сем.)
Денна	II	3	30	30	4	8	48	120	(Екз.) 3
Заочна	II	3	8	4	-	-	108	120	4

30.06.2024

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», затвердженої Вченою радою ЗУНУ (протокол № 10 від 23.06.2023р.)

Робочу програму склала к.е.н., доцент, доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін, Римар Ольга Григорівна

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін, протокол № 1 від 27 серпня 2024 року.

Завідувач кафедри к.е.н., доц.

Наталія КРАВЧУК

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», протокол № 1 від 30.08.2024р.

Голова групи забезпечення спеціальності,
д.е.н., професор

(підпис)

Ольга КИРИЛЕНКО
(ПІБ)

Гарант ОПП
к.е.н., доц.

(підпис)

Ольга Римар
(ПІБ)

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ГРОШІ ТА КРЕДИТ»

1. Опис дисципліни «Гроші та кредит»

Дисципліна «Гроші та кредит»	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS - 5	Галузь знань: 07 Управління та адміністрування	Статус дисципліни – нормативна дисципліна циклу професійної підготовки Мова навчання – українська
Кількість залікових модулів – 5	Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Освітньо-професійна програма «Фінанси»	Рік підготовки: 2024/2025 ДФН -2 Семестр: ДФН -3
Кількість змістових модулів – 2	Ступінь вищої освіти – бакалавр	Лекції: ДФН – 30 год. Практичні заняття: ДФН – 30 год.
Загальна кількість годин – ДФН-120		Самостійна робота: ДФН– 78 год. Тренінг – 8 год Індивідуальна робота студентів- 4 год.
Тижневих годин – 8 год, з них аудиторних – 4 год		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. МЕТА Й ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ГРОШІ ТА КРЕДИТ»

2.1. Мета вивчення дисципліни - формування в майбутніх фахівців системи базових, фундаментальних знань з теорії грошей, організації грошового обігу, формування грошової системи, механізму функціонування грошового ринку, формування грошової пропозиції, розвитку інфляційних процесів, теорії кредиту і процента за кредит, роботи кредитної системи і взаємозв'язку її елементів, впливу монетарної політики центрального банку на економіку, напрямів діяльності інститутів кредитної системи, включаючи банки та спеціалізовані небанківські кредитно-фінансові інститути, щодо грошово-кредитного обслуговування економічних агентів.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

Головними завданнями вивчення дисципліни «Гроші та кредит» є:

- зрозуміти історичний процес розвитку грошей та основні економічні передумови їх появи, засвоїти суть грошей як економічної категорії, а також вивчити особливості основних функцій грошей та знати, як вони реалізуються у конкретних практичних ситуаціях в економіці;
- вивчити розвиток форм грошей, що перебувають в обігу, а також зрозуміти ключові відмінності між повноцінними і неповноцінними грошима, причини демонетизації золота та його сучасну роль на фінансових ринках і у діяльності банківських систем;
- набути здатність до діагностики стану сучасних грошей відповідно до їх форм у вигляді паперових чи кредитних грошей з відповідними наслідками для інфляції, державних фінансів, у тому числі бюджетної та податкової системи, фінансів суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств і банківської системи;
- опанувати основні положення ключових теорій грошей, зрозуміти історичний контекст їхнього виникнення і розвитку, а також усвідомити роль провідних грошових теорій у обґрунтуванні конкретних напрямів їх практичного застосування в процесі реалізації монетарної політики центрального банку;
- зрозуміти сутність грошового обігу як процесу руху грошей, вміти охарактеризувати роль основних суб'єктів грошового обігу та особливості їх практичної взаємодії через схему грошових потоків в економіці, набути здатність пояснити взаємозв'язок між окремими видами грошових потоків;

- вивчити поняття грошової маси, що обслуговує грошовий обіг, її склад та структуру за грошовими агрегатами, вміти здійснювати діагностику стану грошового обігу країни і монетизації ВВП на основі динаміки грошових агрегатів і грошової бази;

- зрозуміти механізм функціонування грошової емісії та основні канали надходження грошей в обіг, вміти розрізняти особливості первинної і вторинної емісії, знати принципи, методи та інструменти державного регулювання економіки через грошову емісію;

- розвинути вміння виявляти причини та оцінювати наслідки розвитку інфляційних процесів в економіці, вміти аналізувати прийнятність та дієвість конкретних засобів антиінфляційної політики у контексті функціонування кредитної і бюджетної систем, а також економіки і соціальної сфери загалом;

- ознайомитися із основними способами здійснення грошових реформ як інструменту впорядкування грошового обігу і фінансової стабілізації економіки, зрозуміти дію основних факторів, які визначають необхідність проведення грошової реформи, а також конкретні механізми їх практичної реалізації;

- зрозуміти соціально-економічну сутність кредиту як економічної категорії, історичні аспекти його виникнення та економічні передумови формування кредитних відносин, вивчити закономірності руху кредиту та механізм дії його основних функцій у ринковій економіці, вміти характеризувати форми і види кредиту, а також принципи організації кредитних відносин та їх значення в сучасних умовах;

- набути вміння розрізняти рух кредиту і позичкового проценту, зрозуміти суть проценту за кредит та знати основні способи його розрахунку, вміти оцінювати і використовувати відповідні знання на практиці щодо факторів, які впливають на зміну позичкового проценту;

- зрозуміти призначення та види фінансового посередництва в економіці у контексті функціонування кредитної системи, вміти охарактеризувати її структуру та призначення основних елементів відповідно до принципів ієрархічної побудови за двома рівнями;

- вивчити організаційні та економічні засади функціонування банківської системи як основної складової кредитної системи, ознайомитися із ключовими аспектами операцій центрального банку і комерційних банків, а також вміти охарактеризувати фактори, що визначають відмінності між банками та іншими посередниками фінансового ринку;

- ознайомитися із функціональним призначенням, особливостями та специфікою спеціалізованих небанківських фінансово-кредитних інститутів, зрозуміти їх економічне призначення, види, функції та роль в економіці і на

грошовому ринку у контексті діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування);
- здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку.

2.4. Передумови вивчення дисципліни

Вивчення дисципліни «Гроші та кредит» базується на знаннях, отриманих з таких дисциплін, як «Банківська справа», «Фінанси», «Статистика».

2.5. Результати навчання:

- знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування.
- володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).
- розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування.
- застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

3. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ «ГРОШІ ТА КРЕДИТ»

Змістовий модуль 1. Основи теорії грошей, організації грошового обігу та грошового ринку.

Тема 1. Сутність і функції грошей

Основні передумови та необхідність появи грошей. Раціоналістична та еволюційна концепції походження грошей. Поява грошей як об'єктивний наслідок розвитку товарного виробництва та обміну. Суть грошей як економічної категорії. Гроші як загальний еквівалент і абсолютно ліквідний актив. Портфельний підхід до визначення суті грошей. Гроші як особливий товар, мінова й споживча вартість грошей як товару. Основи розуміння грошей як нетовару. Зв'язок грошей з іншими економічними категоріями. Характеристика функцій грошей як проявів їхньої суті. Міра вартості. Засіб обігу. Засіб платежу. Засіб нагромадження. Світові гроші. Генезис функцій грошей в сучасних умовах. Розвиток форм грошей, що перебувають в обігу. Натурально-речові форми повноцінних грошей. Причини і механізм демонетизації золота. Знаки вартості. Паперові і кредитні гроші, їх спільні та відмінні риси. Сеньйораж. Різновидності сучасних кредитних грошей. Вартість грошей та способи її оцінки стосовно різних форм грошей в різні історичні періоди. Роль грошей у ринковій економіці. Якісний і кількісний аспекти впливу грошей на економічні і соціальні процеси.

Тема 2. Основні теорії грошей

Металістична теорія грошей, її представники та особливості розуміння суті грошових відносин. Номіналістична теорія грошей, її походження та зв'язок із сучасною грошовою теорією та практикою організації грошового обігу. Класична кількісна теорія грошей. Економічні причини появи кількісного підходу до вивчення ролі грошей. Еволюція постулатів кількісної теорії. Неокласичний варіант розвитку кількісної теорії грошей. "Трансакційний варіант" І. Фішера. "Кембриджська версія" кількісної теорії. Внесок Дж.М. Кейнса і його послідовників у розвиток теорії грошей. Зміна акцентів щодо оцінки ролі держави в економічному регулюванні та механізмів грошового впливу на економіку. Сучасний монетаризм як альтернативний напрямок кількісної теорії. Внесок М. Фрідмена в розробку монетарної політики. Монетаристська версія кількісної теорії грошей і ділових циклів. Монетарне правило М.Фрідмена. Монетаризм у грошово-кредитній політиці промислово розвинутих країн. Грошово-кредитна політика України в перехідний період у світлі основних положень кейнсіанської, кількісної і монетаристської теорій.

Тема 3. Грошовий обіг і грошова маса

Поняття грошового обігу як процесу руху грошей. Основні суб'єкти грошового обігу, особливості їх взаємодії в ринкових умовах господарювання. Поняття

грошового потоку та критерії класифікації цих потоків в залежності від характеру руху грошових коштів. Взаємозв'язок між окремими видами грошових потоків. Економічна основа та загальна схема організації грошового обігу. Структура грошового обігу за формою платіжних засобів. Готівковий та безготівковий сектори грошового обігу, їх взаємозв'язок та роль в сучасних умовах. Поняття грошової маси, що обслуговує грошовий обіг, її склад та фактори, що визначають її зміну. Грошові агрегати та грошова база, основні критерії їх класифікації. Поділ грошової маси на агрегати в Україні і в розвинутих країнах. Швидкість обігу грошей, фактори, що на неї впливають. Особливості та порядок розрахунку швидкості обігу грошей. Закон грошового обігу. Визначення кількості грошей, необхідних для обігу. Проблема монетизації валового внутрішнього продукту. Механізм грошової емісії. Первинна емісія центрального банку. Вторинна емісія депозитних грошей комерційних банків. Поняття грошового мультиплікатора.

Тема 4. Грошовий ринок

Суть та особливості функціонування грошового ринку. Характеристика структури та основних інститутів грошового ринку. Ринок грошей і ринок капіталів. Особливості вияву на грошовому ринку основних ринкових ознак: попиту, пропозиції та ціни. Попит на гроші. Мотиви, що визначають попит на гроші у кейнсіанській теорії. Трансакційний, застережний та спекулятивний мотиви формування попиту на гроші, їх графічне відображення. Попит на гроші у монетаристській теорії. Фактори, що визначають зміну попиту на гроші. Пропозиція грошей. Суть та механізм формування пропозиції грошей, їх графічне відображення. Фактори, що визначають зміну пропозиції грошей. Роль банківської системи у формуванні пропозиції грошей. Рівновага на грошовому ринку та зміна процентної ставки. Графічна модель грошового ринку. Цілі грошово-кредитної політики центрального банку і рівновага на грошовому ринку.

Змістовий модуль 2. Організація грошових систем, кредитних та міжнародних валютно-кредитних відносин

Тема 5. Грошові системи

Суть грошової системи, її призначення та місце в економічній системі країни. Характеристика основних елементів грошової системи, їх роль в організації грошового обігу. Основні типи грошових систем, їх еволюція. Системи обігу повноцінних (металевих) грошей. Біметалізм і його різновидності: системи паралельної, подвійної та "кульгаючої" валюти. Закон Коперника-Грешема і можливості його вияву в сучасних умовах. Монометалізм і його різновидності: мідний, срібний, золотий. Характеристика основних видів золотого стандарту: золотомонетний, золотозлитковий і золотодевізний. Системи обігу паперово-кредитних грошей. Основні риси сучасної грошової системи ринкового типу. Особливості створення грошової системи України. Історичні етапи процесу запровадження національної валюти в Україні і розбудови власного емісійного

механізму. Державне регулювання грошової сфери. Центральний банк як головний орган державного регулювання грошового обігу. Грошово-кредитна політика центрального банку, її цілі та інструменти. Стратегічні і тактичні цілі монетарної політики. Експансіоністська та рестрикційна грошово-кредитна політика. Характеристика основних інструментів грошово-кредитного регулювання і впливу на грошовий обіг: операції на відкритому ринку, мінімальні обов'язкові резерви, політика облікової ставки.

Тема 6. Інфляція і грошові реформи

Поняття інфляції, її основні форми прояву та закономірності розвитку інфляційних процесів. Кількісні способи оцінки темпів інфляції: розрахунок основних видів індексів цін. Види інфляції: повзуча, галопуюча, гіперінфляція. Основні причини інфляції. Інфляція попиту. Інфляція витрат. Імпортована інфляція. Монетаристські та кейнсіанські підходи до визначення причин інфляції. Вплив інфляції на економіку і соціальну сферу. Антиінфляційна політика держави. Дефляційна політика і політика доходів. Способи подолання соціальних наслідків інфляції. Особливості інфляційних процесів в Україні. Антиінфляційна політика Національного банку України в перехідний період. Основні аспекти фінансової стабілізації. Грошові реформи: поняття, цілі та види грошових реформ. Основні способи проведення грошових реформ. Повні і часткові реформи. Механізм реалізації грошової реформи в Україні.

Тема 7. Сутність і функції кредиту

Необхідність кредиту. Загальні передумови формування кредитних відносин. Економічні фактори, що визначають розвиток кредитних відносин у різних галузях господарства. Суть кредиту як економічної категорії. Суб'єкти кредитних відносин, особливості їх взаємодії. Закономірності руху кредиту: поверненість та збереження позиченої вартості позичальником. Зв'язок кредиту з іншими економічними категоріями. Форми та види кредиту, їх класифікація, взаємозалежність та взаємозв'язок. Товарна і грошова форми кредиту. Банківський, державний, комерційний, споживчий і міжнародний кредит як основні види кредиту. Еволюція форм і видів кредиту в міру розвитку суспільного виробництва. Принципи організації кредитних відносин, їх значення в сучасних умовах: строковість, поверненість, платність, цільове використання, забезпеченість. Поняття функцій кредиту як проявів його суті: перерозподільча, контрольна, економії витрат обігу. Основні напрямки вияву ролі кредиту в економіці. Економічні межі кредиту. Позичковий процент. Суть процента за кредит та основні способи його розрахунку. Фактори, що впливають на зміну позичкового процента. Основні теоретичні концепції кредиту. Базові положення і порівняльна характеристика натуралістичної та капіталотворчої теорій. Розвиток кредитних відносин у перехідній економіці України. Критерії відповідності кредитних відносин суспільним потребам.

Тема 8. Кредитні системи

Поняття та необхідність кредитної системи, основні підходи до її визначення. Призначення та види фінансового посередництва в економіці. Складові елементи кредитної системи та їх загальна характеристика. Поняття банківської системи. Економічна суть банку та його функції. Види банків. Необхідність поєднання банків у систему. Основи організації банківської діяльності. Становлення, особливості побудови та розвиток банківської системи України. Центральні банки, їх походження, статус, види та призначення. Основні функції центрального банку: емісійна, банк банків, банк уряду, провідник монетарної політики. Особливості функціонування Національного банку України. Комерційні банки, їх походження, види, правові основи організації. Банки універсальні та спеціалізовані. Операції комерційних банків, їх класифікація та загальна характеристика. Пасивні операції банків. Активні банківські операції. Комісійно-посередницькі операції банків. Особливості формування системи комерційних банків в Україні. Спеціалізовані небанківські фінансово-кредитні установи, їх відмінності від банків, економічне призначення, види, функції та роль в економіці і на грошовому ринку. Страхові компанії, пенсійні фонди, інвестиційні фонди, ломбарди, кредитні спілки, лізингові і факторингові компанії. Спеціалізовані фінансово-кредитні установи в Україні. Стійкість банківської системи та механізм її забезпечення. Основні ризики банківської діяльності та методи їх мінімізації в ринкових умовах.

Тема 9. Міжнародні валютно-кредитні відносини

Поняття валюти. Призначення й сфера використання валюти. Види валюти: національна, іноземна, колективна. Суть і види валютних відносин. Поняття, види та основні елементи валютної системи. Національна, міжнародна та світова валютні системи. Історичний розвиток світової валютної системи. Валютна система України. Валютний курс та конвертованість валют. Суть, основи формування і види валютного курсу. Фактори, що впливають на динаміку валютного курсу. Валютно-курсова політика центрального банку. Поняття, значення й механізм забезпечення конвертованості валют. Валютний ринок: суть та основи функціонування. Об'єкти та суб'єкти валютного ринку. Роль банків на валютному ринку. Фактори, що впливають на кон'юнктуру валютного ринку.

Міжнародні ринки грошей та капіталів. Платіжний баланс як статистичне відображення зовнішньоекономічних зв'язків країни. Структура платіжного балансу та фактори, що визначають його сальдо. Міжнародні розрахункові операції. Порядок, форми та основні умови здійснення міжнародних розрахунків. Міжнародні кредитні відносини. Валютно-фінансові і платіжні умови міжнародного кредиту. Форми кредитування зовнішньоекономічних операцій. Міжнародні валютно-кредитні організації, їх види, особливості створення та основні функції у світовій валютній системі. Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, регіональні міжнародні валютно-кредитні організації. Особливості взаємодії з Україною міжнародних валютно-кредитних організацій.

**4. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ
ДИСЦИПЛІНИ «ГРОШІ ТА КРЕДИТ»
спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(денна форма навчання)**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин					Контрольні заходи
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивідуальна робота	Тренінг	
Змістовий модуль 1. Основи теорії грошей, організації грошового обігу та грошового ринку							
1.	Тема 1. Сутність і функції грошей	2	2	8	-		Тестування Опитування Розв'язування задач Самостійна робота
2.	Тема 2. Основні теорії грошей	4	4	8	-		
3.	Тема 3. Грошовий обіг і грошова маса	2	2	8	-		
4.	Тема 4. Грошовий ринок	2	2	8	-		
5.	Тема 5. Грошові системи	4	4	8	-		
Змістовий модуль 2. Організація грошових систем, кредитних та міжнародних валютно-кредитних відносин							
6.	Тема 6. Інфляція і грошові реформи	4	4	8	-		Тестування Опитування Розв'язування задач Самостійна робота
7.	Тема 7. Сутність і функції кредиту	4	4	10	2		
8.	Тема 8. Кредитні системи	4	4	10	2	4	
9.	Тема 9. Міжнародні валютно-кредитні відносини	4	4	10	-	4	
Разом		30	30	78	4	8	

5. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ - 30 год

Змістовий модуль 1. Основи теорії грошей, організації грошового обігу та грошового ринку

Практичне заняття 1. Сутність і функції грошей - 2 год.

Мета: закріпити поданий на лекції матеріал щодо сутності грошей, їх функцій, форм та видів.

Питання для обговорення:

1. Виникнення грошей як об'єктивний наслідок розвитку товарного виробництва та обміну.
2. Раціоналістична та еволюційна концепції походження грошей.
3. Гроші як загальний вартісний еквівалент.
4. Гроші як технічний інструмент обігу.
5. Розгляд грошей як товару і нетовару: порівняльна характеристика.
6. Функція грошей як міра вартості.
7. Функція грошей як засіб обігу.
8. Функція грошей як засіб платежу.
9. Функція грошей як засіб нагромадження.
10. Світові гроші.
11. Взаємозв'язок і взаємозалежність між функціями грошей.
12. Повноцінні гроші та особливості їх еволюції.
13. Неповноцінні гроші.
14. Паперові та кредитні гроші: порівняльна характеристика.
15. Основні форми сучасних кредитних грошей.
16. Причини та механізм демонетизації грошових металів.
17. Вартість грошей як грошей.
18. Вартість грошей як капіталу.
19. Роль грошей в економічному розвитку суспільства.

Література [2,3,5,11,17]

Практичне заняття 2. Основні теорії грошей – 4 год.

Мета: закріпити поданий на лекції матеріал щодо сутності теорій грошей, конкретизувати переваги та недоліки кожної з них.

Питання для обговорення:

1. Умови виникнення та основні постулати металістичної теорії грошей.
2. Номіналістична теорія грошей як спроба обґрунтування грошей як умовних знаків.
3. Основні постулати та економічні передумови виникнення кількісної теорії грошей.
4. Погляди Д.Юма і значення його трактату "Про гроші".
5. Трансакційний варіант, рівняння обміну І.Фішера.
6. "Кембріджська версія" кількісної теорії, рівняння А.Пігу.
7. Суть теорії "керованих грошей".
8. Значення рекомендацій Дж.М.Кейнса у формуванні державної політики регулювання економіки.
9. Причини неминучості інфляційних наслідків і слабкі сторони кейнсіанської теорії.
10. Сучасний монетаризм: причини виникнення та етапи становлення.
11. М.Фрідмен і його вчення про роль грошей у суспільстві.
12. Монетарне правило М.Фрідмена.
13. Значення монетаристського напрямку теорії грошей у розробці сучасних основ грошово-кредитної політики.
14. Монетаризм у грошово-кредитній політиці України.

Література [2,4,5,11,18]

Практичне заняття 3. Грошовий обіг і грошова маса - 2 год.

Мета: закріпити поданий на лекції матеріал щодо сутності та структури грошового обігу, характеристики сегментів грошового обігу, показників вимірювання грошової маси.

Питання для обговорення:

1. Суть та основні суб'єкти грошового обігу.

2. Характеристика основних ринків, їх взаємозв'язок з грошовим обігом.
3. Поняття та критерії класифікації грошових потоків.
4. Схема руху грошових потоків в економіці.
5. Готівковий сектор грошового обігу.
6. Безготівковий сектор грошового обігу.
7. Особливості фінансового, товарного та кредитного секторів грошового обігу.
8. Поняття грошової маси.
9. Грошові агрегати, їх зміст та критерії класифікації.
10. Економічна характеристика грошової бази.
11. Швидкість обігу грошей, порядок її визначення.
12. Фактори, що впливають на швидкість обігу грошей.
13. Закон грошового обігу.
14. Монетизація валового внутрішнього продукту.
15. Первинна емісія центрального банку.
16. Вторинна емісія депозитних грошей та грошово-кредитний мультиплікатор.

Література [2,5,11,17,19,20]

Практичне заняття 4. Грошовий ринок - 2 год.

Мета: закріпити поданий на лекції матеріал щодо сутності, структури та характеристик сегментів грошового ринку; показників попиту та пропозиції на грошовому ринку.

Питання для обговорення:

1. Економічний зміст грошового ринку.
2. Суб'єкти, об'єкти та інструменти грошового ринку.
3. Інституційна модель грошового ринку.
4. Поняття, цілі та мотиви попиту на гроші.
5. Чинники, що визначають параметри попиту на гроші.
6. Графічне відображення попиту на гроші.
7. Суть та механізм визначення пропозиції грошей.
8. Чинники впливу на "криву" пропозиції грошей.
9. Графічне відображення пропозиції грошей.

10. Рівноважна ставка процента на грошовому ринку.

11. Вплив на грошовий ринок змін у попиті або пропозиції грошей.

Література [1,2,3,5,11,17]

Практичне заняття 5. Грошові системи - 4 год.

Мета: закріпити поданий на лекції матеріал щодо сутності грошової системи, її типів та особливостей грошової емісії в Україні.

Питання для обговорення:

1. Суть грошової системи, її елементи.
2. Система металевого грошового обігу: біметалізм та його різновидності; закон Коперника-Грешема; монометалізм і його види.
3. Система паперово-кредитного грошового обігу.
4. Створення грошової системи та етапи запровадження національної валюти.
5. Сучасний механізм грошової емісії в Україні.
6. Цілі монетарної політики центрального банку.
7. Економічні інструменти грошового регулювання.
8. Адміністративні важелі державного впливу на грошову сферу.

Література [5,11,12,13,17]

Змістовий модуль 2. Організація грошових систем, кредитних та міжнародних валютно-кредитних відносин

Практичне заняття 6. Інфляція і грошові реформи - 4 год.

Мета: закріпити поданий на лекції матеріал щодо сутності інфляції, її форм й методів подолання інфляції; характеристик видів грошових реформ.

Питання для обговорення:

1. Поняття інфляції та її форми.
2. Кількісне визначення рівня інфляції: індекси цін.
3. Інфляція попиту.
4. Інфляція витрат.
5. Дефляційна політика.
6. Політика доходів.
7. Вплив інфляції на виробництво, торгівлю, кредитну і грошову системи.

8. Соціальні наслідки інфляції.
9. Необхідність і суть грошової реформи.
10. Види грошових реформ.
- 11 .Особливості проведення грошової реформи в Україні.

Література [2,3,5,11,17]

Практичне заняття 7. Сутність і функції кредиту - 4 год.

Мета: закріпити поданий на лекції матеріал щодо сутності кредиту, його форм, видів та теорій.

Питання для обговорення:

1. Загальні передумови формування кредитних відносин.
2. Суть кредиту, як економічної категорії.
3. Об'єкти та суб'єкти кредиту.
4. Перерозподільча функція.
5. Функція економії витрат обігу.
6. Функція прискорення концентрації капіталів.
7. Критерії класифікації форм і видів кредиту, їх взаємозв'язок.
8. Характеристика основних видів кредиту.
9. Принципи кредитних відносин.
10. Природа позичкового процента.
- 11 .Економічна основа формування рівня позичкового процента.
12. Фактори впливу на позичковий процент.
13. Натуралістична теорія кредиту.
14. Капіталотворча теорія кредиту.

Література [1,2,3,5,11,17,18]

Практичне заняття 8. Кредитні системи - 4 год.

Мета: закріпити поданий на лекції матеріал щодо сутності кредитної системи, характеристики банківської та парабанківської систем.

Питання для обговорення:

1. Суть, необхідність та економічна основа функціонування кредитної системи.
2. Складові елементи кредитної системи та їх загальна характеристика.
3. Поняття та необхідність фінансового посередництва.
4. Механізм функціонування сучасної кредитної системи України.
5. Походження, економічна суть банків, їх роль в економіці.
6. Поняття і структура банківської системи.
7. Види і функції банків.
8. Економічна необхідність виникнення центральних банків та основи їх організації.
9. Функції центрального банку.
10. Становлення центрального банку в Україні.
11. Поняття, призначення та класифікація комерційних банків.
12. Система комерційних банків в Україні.
13. Основи організації та специфіка діяльності окремих видів комерційних банків.
14. Договірні фінансові посередники: страхові компанії; пенсійні фонди; ломбарди, лізингові та факторингові компанії.
15. Інвестиційні фінансові посередники: інвестиційні фонди; фінансові компанії; кредитні товариства, спілки.
16. Механізм формування власного капіталу банку.
17. Порядок утворення залучених ресурсів.
18. Запозичені кошти комерційних банків.
19. Управління банківськими пасивами.
20. Умови і порядок кредитування, види і форми банківських кредитів.
21. Банківські інвестиції.
22. Первинні і вторинні резерви банків, їх значення для забезпечення банківської ліквідності.
23. Розрахунково-касове обслуговування.
24. Валютні операції.

Література [2,3,5,11,17]

Практичне заняття 9. Міжнародні валютно-кредитні відносини - 4 год.

Мета: закріпити поданий на лекції матеріал щодо сутності валюти, валютних систем та характеристики їх складових елементів; особливостей функціонування міжнародних фінансово-кредитних інституцій.

Питання для обговорення:

1. Поняття та види валюти.
2. Валютна система та її складові.
3. Види валютних систем: національна, міжнародна, світова.
4. Розвиток валютної системи України.
5. Загальна характеристика валютного курсу та фактори, що його визначають.
6. Види і форми валютних курсів.
7. Механізм регулювання валютних курсів.
8. Платіжний баланс і його структура.
9. Міжнародні розрахункові операції.
10. Міжнародні кредитні відносини.
11. Міжнародний валютний фонд.
12. Світовий банк.
13. Регіональні міжнародні кредитно-фінансові інституції.
14. Європейський банк реконструкції та розвитку.
15. Банк міжнародних розрахунків.

Література [1,2,3,5,16,19]

6. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

1. Теоретична частина самостійної роботи передбачає висвітлення одного із теоретичних питань, подання його з авторськими висновками із окресленням подальших перспективних питань у цій сфері дослідження (25 балів).

Тема 1.	Еволюція форм грошей на території сучасної України. Гроші як економічна категорія та їх взаємозв'язок із вартістю. Роль золота в сучасних умовах.
----------------	--

	<p>Особливості світових ринків золота.</p> <p>Сутнісні аспекти паперових і кредитних грошей, їх якісні характеристики і відмінності.</p> <p>Основні різновиди кредитних грошей в економіці України.</p> <p>Виникнення та перспективи розвитку електронних грошей.</p>
Тема 2.	<p>Роль концепцій металістичної та номіналістичної теорій у дослідженні природи грошей.</p> <p>Історичні передумови появи та значення класичної кількісної теорії грошей у розвитку економічної науки.</p> <p>Дж. М. Кейнс – один з найвидатніших економістів ХХ століття.</p> <p>Історичний контекст Великої депресії.</p> <p>Монетаристські рецепти у подоланні інфляції у промислово розвинутих країнах.</p> <p>Сучасний монетаризм та його місце у державному регулюванні економіки України.</p>
Тема 3.	<p>Значення грошового обігу у процесі розширеного відтворення.</p> <p>Грошовий обіг у країнах з розвинутою ринковою економікою.</p> <p>Сучасний стан та особливості вітчизняного грошового обігу. Механізм первинної та вторинної емісії в Україні.</p> <p>Еволюція форм безготівкових розрахунків у промислово розвинених країнах.</p> <p>Особливості розвитку та сучасний стан грошового ринку України.</p> <p>Комерційні банки як основні суб'єкти грошового ринку.</p> <p>Місце та роль Національного банку України на вітчизняному грошовому ринку.</p> <p>Регулювання пропозиції грошей в економіці, значення та основні принципи.</p>
Тема 4.	<p>Особливості розвитку та сучасний стан грошової системи України.</p> <p>Грошові системи в історичному аспекті.</p>

	<p>Переваги та недоліки функціонування системи золотого монометалізму. Необхідність боротьби з виготовленням та розповсюдженням фальшивих грошових знаків.</p>
Тема 5.	<p>Основні підходи до трактування інфляції як економічного явища. Інфляція в Україні, особливості перебігу та соціально-економічні наслідки. Роль та значення антиінфляційної політики держави у забезпеченні стабільності економіки. Основні види та механізми проведення грошових реформ.</p> <p>Грошова реформа 1996 року в Україні, передумови проведення та історичне значення.</p>
Тема 6.	<p>Роль кредиту у процесі розширеного відтворення. Кредитні відносини у ринковій економіці.</p> <p>Місце і роль комерційного кредиту в економіці України.</p> <p>Споживчий кредит, його сутність та перспективи застосування в Україні. Державне регулювання кредитних відносин у країнах з розвинутою ринковою економікою.</p> <p>Процентна політика та її роль у організації кредитних відносин.</p>
Тема 7.	<p>Необхідність побудови кредитної системи за дворівневим принципом.</p> <p>Банк як підприємство, що виробляє власний продукт.</p> <p>Роль банківських послуг у функціонуванні фінансового ринку.</p> <p>Банківська система як основна ланка ринкової економіки.</p> <p>Спеціалізовані кредитно-фінансові інститути та співвіднесення їх ролі із банками.</p>
Тема 8.	<p>Суть, необхідність та економічна основа функціонування кредитної системи. Складові елементи кредитної системи та їх загальна характеристика. Поняття та необхідність фінансового посередництва. Механізм функціонування сучасної кредитної системи України. Походження, економічна суть банків, їх роль в економіці. Поняття і структура банківської системи.</p>
Тема 9.	<p>Види і форми валютних курсів. Механізм регулювання валютних курсів.</p>

	<p>Платіжний баланс і його структура. Міжнародні розрахункові операції. Міжнародні кредитні відносини. Міжнародний валютний фонд. Світовий банк. Регіональні міжнародні кредитно-фінансові інституції</p>
--	---

2. Практична частина передбачає розв'язок 5 практичних задач кожна з яких оцінюється у 15 балів.

Завдання 1.

Розрахуйте кількість грошей, необхідних підприємству як засоби обігу, за такими даними:

- 1) сума цін за реалізованими товарами (роботами, послугами) – 4 500 млрд грн;
- 2) сума цін товарів (робіт, послуг), проданих з розстрочкою платежу, строк оплати яких не настав, – 42 млрд грн;
- 3) сума платежів за довгостроковими зобов'язаннями, строки яких настали, – 172 млрд грн;
- 4) сума взаємопогашуваних платежів – 400 млрд грн;
- 5) середня кількість оборотів грошей за рік – 10.

Завдання 2.

Визначте розмір грошових агрегатів M0 та M1, якщо відомі такі показники:

- а) грошова маса – 43 570 млн грн;
- б) кошти на строкових рахунках у банках – 2 560 млн грн;
- в) кошти на поточних рахунках у банках – 1 580 млн грн;
- г) довгострокові депозитні сертифікати – 200 млн грн.

Завдання 3.

Визначте в абсолютних та відносних показниках, як зміниться номінальний ВВП, якщо швидкість обігу грошей становить 5 оборотів за рік і залишається постійною, а грошова маса зросте з 2000 до 3000 млрд грн.

Завдання 4.

Розрахувати швидкість обігу грошей. Середній обсяг грошової маси готівкових і безготівкових грошей протягом року становив 760 млрд.грн., ВВП – 8944 млрд.грн.

Завдання 5.

Маса грошей в обігу протягом року – 1500 тис.грн., кількість реалізованих товарів та послуг протягом року 130 тис.шт., середня ціна одиниці продукції 14 грн. Визначити середню оборотність грошової одиниці за аналізований період.

7. ТРЕНІНГ З ДИСЦИПЛІНИ – 8 год

Мета тренінгу з дисципліни «Гроші та кредит» полягає у формуванні у студентів критичного мислення для пропонування професійних рішень, цілісного бачення і вирішення проблем організації грошових відносин, функціонування кредитної системи та розвиток навичок оцінки її стану, розуміння особливостей здійснення монетарного регулювання економіки, організації кредитування, використання адекватних методів подолання інфляційних процесів. Успішне проходження тренінгу сприяє посиленню практичної спрямованості у підготовці фахівців за ступенем вищої освіти «бакалавр».

Проведення тренінгу дозволяє:

- забезпечити засвоєння теоретичних знань, отриманих у процесі вивчення дисципліни «Гроші та кредит»;
- розвинути у студентів навички пропонування обґрунтованих рішень, використання теоретичних знань для розв'язання практичних завдань та змістовного інтерпретування отриманих результатів.

Організація і порядок проведення тренінгу

1. *Вступна частина.* Актуалізація теми тренінгового заняття та структуризація процесу його проведення. Ознайомлення студентів з метою тренінгу, його завданнями, процедурою проведення, очікуваними результатами. Представлення програми тренінгу.

2. *Організаційна частина.* Встановлення правил проведення тренінгу, формування робочих груп студентів, визначення завдань та розподіл ролей. Забезпечення учасників тренінгу роздатковими матеріалами: таблицями, бланками документів, алгоритмами проведення, інструкціями.

3. *Практична частина.* Виконання тренінгових завдань у групах із використанням базових та інноваційних методів проведення тренінгу за визначеною темою (проблемою). Підготовка презентаційних матеріалів за результатами виконання тренінгового завдання.

4. *Підведення підсумків.* Презентація практичної роботи в групах. Обговорення результатів виконання завдань, обмін думками з проблематики теми тренінгу, підведення підсумків, оцінка результативності роботи в групах та досягнення поставлених цілей тренінгу.

Тематика тренінгу:

1. Проаналізувати вітчизняні та зарубіжні методики структурування грошової маси на агрегати. Дати оцінку показникам обсягу і структури грошової

маси, що використовуються Федеральною резервною системою США, Європейським центральним банком та Баком Англії.

2. Проаналізувати динаміку грошових агрегатів в Україні за останні п'ять років, оцінити їхню динаміку та фактори що на них впливають.

3. Проаналізувати структуру грошової маси України залежно від ступеня ліквідності грошових активів.

4. Проаналізувати динаміку показника грошової бази в Україні.

5. Розрахувати динаміку зміни швидкості обігу грошей в Україні за різні періоди.

6. Проаналізувати механізм вторинної емісії грошей, розрахувати величину грошового мультиплікатора та приросту грошової маси.

7. Проаналізувати основні показники кредитних і депозитних операцій банківської системи України за останні п'ять років. Скласти відповідну аналітичну записку.

8. Проаналізувати динаміку операцій з рефінансування Національного банку України за останні п'ять років.

9. Охарактеризувати основні тенденції і особливості операцій Національного банку України на міжбанківському валютному ринку за останні п'ять років.

10. Охарактеризувати основні тенденції процентної політики Національного банку України і комерційних банків за останні п'ять років.

8. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ТА МЕТОДИ ДЕМОНСТРУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

У процесі вивчення дисципліни «Гроші та кредит» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- поточне тестування та опитування;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- розрахунково-аналітичні завдання;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- підсумкове тестування по кожному змістовому модулю;
- підсумковий письмовий екзамен.

9. КРИТЕРІЇ, ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Гроші та кредит» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	Модуль 4	Модуль 5
10%	10%	10%	10%	5%	15%	40%
Поточне оцінювання Оцінка визнач. як середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час практичних занять по 1-4 темі	Модульний контроль 1 Письмова контрольна робота за темами 1-4, яка містить 5 тестів (по 6 балів), 1 визначення (10 балів), 2 теоретичних завдання (по 25 і 35 балів)	Поточне оцінювання Оцінка визнач. як середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час практичних занять по темах 5-9	Модульний контроль 2 Письмова контрольна робота за темами 5-9, яка містить 5 тестів (по 6 балів), одне визначення (10 балів), та 1 задачу (25 балів)	Тренінг Оцінка за тренінг визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих за виконання завдань тренінгу	Самостійна робота Оцінка за самостійну роботу визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих за виконання завдань для самостійної роботи	Екзамен Структура екзаменаційного білету містить 10 тестів по 4 бали; теоретичне завдання (30 балів); Розрахункове завдання (30 балів)

Шкала оцінювання:

За шкалою ЗУНУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75–84		C (добре)
65–74	задовільно	D (задовільно)
60–64		E (достатньо)

35–59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1–34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

10. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

№	Найменування	Номер теми
1.	Мультимедійний проектор	1-9
2.	Проекційний екран	1-9
3.	Комунікаційне програмне забезпечення (Internet Explorer, Google Chrome, Firefox)	1-9
4.	Наявність доступу до мережі Інтернет	1-9
5.	Персональні комп'ютери	1-9
6.	Комунікаційне програмне забезпечення (Zoom) для проведення занять у режимі он-лайн	1-9
7.	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання	1-9
8.	Програмне забезпечення: ОС Windows	1-9
9.	Інструменти Microsoft Office (Word; Excel; Power Point)	1-9

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Белова І. В. Дослідження грошово-кредитного ринку: навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет, 2020. 147 с.
2. Гроші та кредит: підручник / за ред. д.е.н., проф. О.В. Дзюблюка. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 892 с.
3. Дзюблюк О. В. Еволюція ролі золота у сучасній монетарній системі. *Банківська справа*. 2020. №1. С. 3-26.
4. Дзюблюк О. В. Основні тенденції і перспективи готівкового грошового обігу в епоху цифровізації економіки і банківської справи. *Банківська справа*. 2021. №2. С. 3-27.
5. Дзюблюк О. В. Сучасні аспекти електронних грошей в умовах цифровізації банківського бізнесу. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. №2. С. 7693 6. Дзюблюк О. В. Теоретико-методологічні

- підходи до визначення сутності грошей як економічної категорії. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2018. №2. С. 21-35.
7. Дзюблюк О. В. Теоретичні аспекти визначення вартості грошей залежно від їх форм в обігу. *Світ фінансів*. 2018. №1. с. 82-94.
 8. Дученко М. М., Єрешко Ю. О., Шевчук О. А. Гроші та кредит: навчальний посібник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 108 с.
 9. Зайцев, О. В. Основи фінансового інструментарію: підручник. Київ: Ліра-К, 2019. 406 с.
 10. Іванчук Н. В. Гроші і кредит: навчальний посібник. Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. 332 с.
 11. Коренюк П. І., Коренюк Л. В., Левандівський О. Т. Гроші і кредит: навчальний посібник. Кам'янське: ДДТУ, 2019. 402 с.
 12. Коць О. О., Ільчук П. Г. Монетарна політика: навчальний посібник. Львів : Новий Світ, 2021. 164 с.
 13. Круш, П. В., Клименко О. В. Інфляція: суть, форми та її оцінка: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2018. 288 с.
 14. Монетарні важелі стимулювання розвитку економіки України: глобальні виміри та національні інтереси: монографія / за ред. д. е. н., проф. О. В. Дзюблюка. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2021. 300 с.
 15. Світлична В. Ю. Гроші і кредит: підручник. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 191 с.
 16. Трансформація банківської системи у контексті глобалізаційних викликів: монографія / за ред. д.е.н., проф. О. В. Дзюблюка. Vienna: Premier Publishing s.r.o. Vienna, 2018. 364 с.
 17. Шаров О. М. Грошова глобалізація. Історіософський трактат з питань геоекономічного поширення грошових відносин: монографія. Київ: Парламентське видавництво, 2020. 680 с.
 18. Шевчук І. Л., Ставерська Т. О., Жилиякова О. В. та ін. Гроші та кредит: навчальний посібник. Харків: Видавець Іванченко І.С., 2018. 271 с.
 19. Шпак Н. О., Ярошевич Н. Б., Побурко О. Я. Фінанси, гроші та кредит: навчальний посібник. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2018. 415 с.
 20. Щетинін А. І. Гроші та кредит: навчальний посібник. Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2019. 163 с.